

על הפסוק השני בתורה, אומר המדרש (בראשית רבה ב, ד):
רבי שמעון בן לוי פתר קריא במלכויות: והארץ היתה תוהו ובוהו - זו מלכות
בבל... ובוהו - זו מלכות מדי... וחושך - זו מלכות יון.

בכדי להבין את דברי המדרש המשווה אומה שלמה לחושך, תחילה עלינו להבין מה היא תרבותה. תרבות יון הינה ההסתכלות הקרה ונטולת האמונה על העולם, ההסתכלות על המעטפת החיצונית החומרית של המציאות בלבד ללא הרובד הרוחני, האדם המוצלח הינו האדם שכושרו הפיזי מצוין, הטוב הוא טוב אסתטי והעולם המוחש הוא הנחשב. אפילו "גדולי" יון, כדוגמת אריסטו וסוקרטס שהוערכו רבות על ידי גדולי ישראל כמו הרמב"ם ורבי יהודה הלוי, הכניסו לתאוריות שלהם רק מה שיכלו לתפוס בשכלם הגשמי מתוך העיקרון שרק מה שהם יכולים לתפוס - קיים. זהו החושך שביון - העיוורון ממה שמעבר לחושים ולחומריות, ומתוך כך הסירוב לקבל את אור התורה והאמונה.

תפיסות אלו עומדות נגד תרבות ישראל שהיא תורת ה' אשר מתייחסת לערכים הרוחניים של העולם. על האדם להתאמץ לתקן את רוחו ונפשו. על פי התורה, העולם החומרי אינו המטרה האנושית כלל וכלל, ליופי חומרי אין ערך עצמי אלא הוא גורם מלוה בלבד, ולעיתים אף מהווה מכשול לאדם בעבודת קונו.

ולכאורה קשה שהרי ברור לנו שהרבה מהידע המדעי האדיר, התפיסות הפילוסופיות, הטכניקות הרפואיות והפריחה התרבותית המערבית מקורם ביון. כיצד דברים כה נחוצים, מקורם באומה שתרבותה הוגדרה כחושך?! הקושיה מתעצמת עוד יותר כאשר אנו מוצאים בחז"ל יחס של כבוד לחכמה יוונית, כמו שכתוב בפסיקתא זוטרית (שמות כה ד"ה ו' ונתת עלי'): "שאל בן דמא בן אחותו של רבי ישמעאל את רבי יהושע כגון שלמדתי כל התורה כולה, מהו שאלמוד חכמת יונית, קרא עליו את המקרא הזה לא ימיש ספר התורה [הזה] מפיך והגית בו יומם ולילה, צא ובדוק שעה שאינה מן היום ולא מן הלילה, ולמוד חכמת יונית" - ואם לחכמה יוונית לא היה שום ערך אזי לא היתה שום הווא אמינא שילמד אותה?

שתי תשובות לדבר:

האחת היא שחובה לדעת ולהבדיל בין הקודש לחול. ויש לזכור תמיד את עליונותו של הקודש על החול.

תשובה זו רמוזה לנו בדברי הגמרא העוסקת בחנוכה (שבת כא) - "מאי חנוכה... שנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים". המנורה ושמניה מסמלים את חכמת ישראל, חכמת התורה, ועליה להישאר טהורה מכל השפעה זרה. אין להתייחס לדבר ה' ולעיקרי אמונתנו באותו יחס שאנו משתמשים בו לענייני חול. עלינו להבין שדבר ה' קדוש הוא, והוא מעל חכמת יון. וכשחדרה השפעת היוונים החלה התערורות הלכי מחשבה זרים בקרב עם ישראל, התערערה קדושתה ועליונותה של התורה. לכן לא רצו חז"ל לתרגם ולפרש את התורה ליוונית (מגילה ט' ע"א) - כי דבר זה מוריד את התורה כביכול ממעלתה האלוקית כפי שכותב המדרש (תנחומא שמיני יד): "שפן זו יון שהשפילה את התורה".

התשובה השניה טמונה בדרשת הגמרא (מגילה ט' ע"ב) לפסוק "יִפְתְּ אֶלְקִים לְיִפְתָּן וַיִּשְׁכַּן בְּאֶהֱלֵי שָׁם", כנתינת טעם לדברי רבן שמעון בן גמליאל שמתיר לכתוב את התנ"ך בשפה

היונית: "אמר רבי חייא בר אבא היינו טעמא דכתיב יפת אלקים ליפת, יפיותו של יפת היא באהלי שם" - ללמדנו שחכמת יון לכשעצמה, ללא ביקורת וריסון של יראת ה', הינה סכנה שאין כדוגמתה המרוקנת את העולם מתוכנו האמיתי והופכת את הטפל לעיקר. אך כאשר אותו כוח מנווט על ידי אמונה, יכולים אנו להעלות ניצוצות מאותה חכמה ולהשתמש בה לעבודתו יתברך.

שני עקרונות מנחים נלמדים מהדברים הנ"ל ביחסינו לתורה: ראשית, היחס שלנו לתורה וללימודה הוא בטהרה, בקדושה וביראת שמים, כדברי קהלת: "ראשית חכמה יראת ה'".

שנית, התורה היא הגבירה ושאר המקצועות ותחומי הידע הן שפחות ועיקר ענייננו צריך להיות בה - לראות כיצד היא מסתכלת על העולם ועלינו ולשפוט את העולם על פיה בלבד.

בנוסף לכל אלו, אנו למדים שעלינו לעמוד איתנים כנגד המנסים לשנות ולהשפיע על תורתנו ותרבותנו, אלו המנסים להחליף את נקודת מבטנו מנקודה תורנית פנימית להסתכלות חיצונית מוגבלת וחומרית, והדרך לעשות זאת היא רק בעזרת לימוד התורה הקדושה.